

zsidókérdést Kállay 1942 eleji nyilatkozatával összhangban, azaz deportálja a zsidókat. Az aláírók között olyan ismert politikai személyiségek voltak, mint Hóman Bálint, Huszovszky Lajos, Marton Béla és Thuránszky Pál. Kállay szerint „1943 őszén” juttott el hozzá a memorandum. Lásd uő: *Hungarian Premier*, 228–237. o. A *Szegedi Új Nemzedék* című lap, amely 1944. április 9-i számában a teljes szöveget közölte, ezt az időpontot 1944. február 18-ra teszi.

76. A baloldalon elsősorban a szociáldemokraták részéről kapott támogatást, csakhogy a szociáldemokrácia ez idő tájt nem képviselt számottevő erőt.

77. Fenyő, *i. m.*, 171. o.

78. Bajcsy-Zsilinszky Endre kisgazdapárti képviselő, ez a rettenthetetlen politikus nyújtotta be a memorandumot a kormánynak. A dokumentum elemzést adott az ország bel- és külpolitikai helyzetéről, és javaslatokat tett arra nézve, hogyan és miként lehetne új irányban elindulni. Kivonatokat közöl az okmányból *FÁA*, 2:383–384. o. Lásd még C. A. Macartney, 2:169. o. és Kállay, *i. m.*, 237–243. o.

79. Ránki, *i. m.*, 30. o.

80. Vö. Kaltenbrunner 1943. október 26-i átíratát Himmlerhez. Az irat alapját egy hírszerzői jelentés képezte, mely közvetve valószínűleg gróf Sigray Antaltól, a legitimisták vezéréből származott. *A Wilhelmstrasse és Magyarország*, 740–742. o. Röviddel Magyarország német megszállása után Hans Geschke készített jelentést azokról a kapcsolatokról, amelyeket „magyar politikusok ellenséges tisztekkel” tartottak fenn. A jelentés egyik példányát Sztójay Döme miniszterelnök 1944. június 5-én kapta kézhez. Másik példányát Veessenmayer 1944. június 9-én továbbította a német külügy-minisztériumnak. Német Külügyi Levéltár, Bonn.

81. *The Goebbels Diaries, 1942–1943*, 480. o.

82. Ránki, *i. m.*, 48–49. o.

83. A politikai osztály vezetőjének, Andor Henckének 1943. szeptember 17-i feljegyzése Franz Sonnleithner részére, aki Ribbentrop titkárságán dolgozott. *RLB*, 109. dok. Hencke mellékelte Gerhardt Feine jelentésének másolatát. Feine Werkmeister utódja lett követségi tanácsosi minőségben a budapesti német követségen. Jelentésében felmérte, hogy milyen politikai erők állnak Magyarországon a németek oldalán, illetve velük szemben, és elemezte a kormányzó magatartását is. A jelentés szövegét lásd *A Wilhelmstrasse és Magyarország*, 733–735. o.

84. *RLB*, 110. dok. (NG-5560).

85. A németeket szemlátomást dühítette, hogy a kormány magatartása fokozatosan megenyhült a zsidóság irányában. Több ezer zsidó munkaszolgálatost hoztak haza Ukrajnából, közöttük sok olyat, akit a Sicherheitsdienst bántalmazott. A zsidók politikamentes oktatási és kulturális tevékenységét alig vagy egyáltalán nem akadályozták. A belügyminisztérium még azt is megengedte, hogy a félig illegális Magyar Cionista Szövetség Magyarország vidéki városaiban fiókirodákat nyisson. Erről írt *A Magyar Zsidók Lapja* 1944. január 5-i számának 11. oldalán.

86. Kállay 1944. március 1-jén személyes levelet intézett az öt fenntartás nélkül támogató miniszterekhez, s ebben összegezte politikáját. Szövegét lásd Kállay, *i. m.*, 397–406. o. Vö. Nicholas Horthy, Jr.: „Hungarian Relations with Germany Before and During the War.” In: *Nazi Conspiracy and Agression*. 8. kötet. Government Printing Office, Washington, D. C., 1946, 756–769. o.

87. A magyar csapatok visszarendelésének kérdését Szombathelyi vezérezredes is felvetette, amikor 1944. január 24-én találkozott Hitlerrel és Wilhelm Keitel altábornaggyal. Horthy ugyancsak szóvá tette február 12-i, Hitlernek írt levelében a magyar csapatok kérdését.